

...vsek dan razen sobot, nedelj in praznikov.
...daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

XXVII

Čena lista
je 25.00

Entered as second-class matter January 16, 1922, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 6. novembra (November 6), 1934.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 217

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

...pripravlja proti tujerod-
cem v Ameriki?

...petek je Prosveta ob-
...apel FLISA (Foreign
...Information Service),
...na obrača na čitatelje vseh
...listov v Ameriki —
...tudi na čitatelje vseh tu-
...listov v tej deželi —
...prispevke.

...organizacija, ki obstoji že
...let s sedežem v New
...in katera daje priseljen-
...kar je čitateljem Pro-
...gotovo znano — razna na-
...in nasvete v tisku in pri-
...v zadevah naturalizacije
...imigracije, vodi baš zdaj
...panjo zoper razne skeme
...ameriških patriotov
...organizacij, ki so naper-
...proti tujerodcem.

...omenjenem apelu FLISA
...kakšne predsod-
...prisiljenjem je poro-
...Hauptmannova afe-
...New Yorku. Hauptmann,
...imigrant, ki je prišel ne-
...v Združene države, je
...famosnega ugrabljenja
...otroka proti
...\$50,000. Hauptmann
...spoznan za krivega, a
...temu je njegova afera
...veliko mržnjo proti
...v splošnem, kakor
...priseljenci sami zločinci.
...ta mržnja obrača na
...tujerodnim delavcem, ki
...in na relifu, češ, da
...podporo domačinom;
...sodržava je tudi proti
...revezem, ki še gara-
...beraške plačice, dočim je
...brezposelnimi tudi ogrom-
...domačinov.

...del ameriških domači-
...navadnih delavcev ali bo-
...stiranih brez razlike, je
...tako "narrow-minded",
...nečje biti krivi nič-
...svojo nesrečo, krizo ali
...radi pripišejo — imi-
...gation.

...gostično, kapitalistično
...ni nič boljše. Po sod-
...časopisja so za vse ne-
...stavke, splošen socialni
...in zločinske valove eno-
...odgovorni tujerodni "ko-
...", tujerodni pritrepenci,
...ne nepostavno pritepli sem,
...zločinci in sploh tuje-
...in dan za dnevom grme
...tiaku zahteve po depor-
...na debelo, po poostre-
...imigracijskih in deporta-
...zakonov, po registraciji
...tujerodcev in druge take
...nele reči.

...je med priseljenci mno-
...čincev, toda vsak pravi-
...denik nam lahko pove, da
...zločinci, ljudje, ki so
...v Ameriki in so
...v ameriških socialnih
...terah, po številu daleč pre-
...torejce. Banditski
...Dillinger je bil čistokrvno
...anglosaško dete. Naj-
...deportira vse prise-
...se vedno bo imela opr-
...zločinstvom in socialnim
...pojem.

...kojemo še eno dejstvo,
...to, da džingoistični
...najbolj padajo po
...priseljencih, onih, kate-
...depresija gmotno uničila.
...imigranti, ki so se eko-
...amerikanizirali, imajo
...Tudi "občutje info-
..." pri otrocih imigran-
...kateroga opozarja Louis
...se navadno opaža le pri
...revnih priseljencev, ki
...one priložnosti ko sinovi
...ere bogatinov.) Treba je
...poznati razliko na pravi

BOJ BREZPOSEL- NIH V DENVERJU NI BIL ZAMAN

Za november so bile ustavljene
relifne redukcije. Direktor je
imel dosti denarja zase

Denver, Colo. — (FP) — Kljub
temu, da je šlo po zadnjem spo-
padu s policijo več brezposelnih
v bolnišnice radi policijskega
napada, ni bil boj zaman. Prvič
jim je bil za november zvišan
relif na staro točko, drugič so
dobri izgledi, da bo ob službo državni
relifni direktor Shawver
in tretjič imajo pa to zadoščenje,
da so poslali v bolnice tudi več
policajev.

Po izgredu, ki so sledili večji
stavki relifnih delavcev v Den-
verju in okolici in v katerih je
prišlo do pravcate vojne med
brezposelnimi in policijo, je bila
relifna redukcija za 50% umak-
njena. Policija je v tem inciden-
tu spoznala, da je lahko pričeti
z napadi, bolj težko jih je pa za-
ključiti, če so delavci agresivni.
In v tem slučaju so bili. Ko je
policija pričela udrihati po njih
in je tudi streljala, so brezpo-
selni prišli za kamenje. Z njim
so policijo bombardirali dalj ča-
sa in jih tudi nekaj poslali v
zdravniško oskrbo.

V zvezi z naznanilom o relif-
ni redukciji je brezposelne naj-
bolj razjezilo dejstvo, da je imel
relifni direktor Shawver dosti
denarja zase in za svoj štab. Te
izdatke je zvišal za 51%. V juniju
so znašali \$30,073, v septem-
bru pa so dosegli \$45,488. Samo
za voznino je Shawver potrošil
v septembru \$8829 ali "dovolj",
da bi naložil ves svoj štab v Pul-
manov vlak, ga odpeljal v Kan-
sas City in nazaj, kakor je ne-
ki časopis karakteriziral te
stroške.

Španija pred vojno krizo; predsednik odstopi?

Konflikt med predsednikom in
militaristi zaradi eksekucij
revolucionarjev se bliža h
koncu

Gibraltar, 5. nov. — Španija se
je spet pokrila s cenzuro, toda
iz vesti, ki prihajajo čez mejo,
je soditi toliko, da je španska
republika na robu nove krize.
Kocka ima pasti v nekaj dneh in
tedaj pridejo drastične spre-
membe v Španiji — spremembe
na slabše.

Vse kaže, da bo španski pred-
sednik Niceto Alcala Zamora
podlegel v konfliktu s klerofa-
šisti in militaristi, ki krvočno
zahtevajo usmrčenje vseh voditel-
jev lavičarsko-revolucionarne
generalne stavke zadnji mesec,
predvsem pa voditeljev naciona-
listične vstaje v Kataloniji in
vstaje rudarjev v Asturiji.
Predsednik Zamora je zapleten
toliko bolj, ker je njegov lastni
sin Luis obtožen revolucionar-
nih aktivnosti in postavljen
pred vojno sodišče.

Iz Madrida je prišla vest, da
je socialistična stranka v Špa-
niji sklenila na svoji konferenci,
ki je trajala dva dni, da se nje-
ni poslanci ne vrnejo v španski
parlament toliko časa, dokler
vlada ne odpravi obsednega stan-
ja in vojaške cenzure. Enak
sklep je storila tudi stranka Un-
ion Republicana, ki ima 22 po-
slancev v sedanji zbornici.

Policijo v San Franciscu menda srečuje pamet

San Francisco. — Še celo tu-
kajšnja policija je pričela uvi-
dehati, da so antirdečarski vi-
tezi v veliki meri le raketiirji.
Narodni kraljevi (!) ligi, ki i-
ma namen zatreti komunizem in
skrbeti, da dobe šolski otroci
"patriotično vzgojo," je odredila
prošnjo za cestno kolekto.

konov, zato pa zasluži moralno
in finančno podporo priseljen-
ske mas v Združenih državah.

Krona vseh stupid- nosti relifnih oblasti

Sestradne "kliente" so zavrni-
le, meso pa vrgle v potok

Mena, Ark. — (FP) — Kro-
no stupidnosti so si najbrž za-
služile tukajšnje relifne oblasti,
ki so raje videle, da se je stotine
funtov vladnega mesa, name-
njene za brezposelne in po su-
bi prizadeto prebivalstvo, spri-
dilo kakor bi ga pa razdelile ti-
stim, ki so ga prosili.

Relifna administracija je me-
seca junija semkaj poslala 1400
funtov mesa za razdelitev siro-
makom — farmarjem, ki jim je
suša uničila skoraj vse. Takrat
je bilo meso dobro. Do tukaj-
šnjih relifnih oblasti je prišlo
več ljudi, ki so prosili podpore
— mesa — niso pa mogli zado-
voljiti burbonskih relifnikar-
jev, da so dovolj revni in v po-
trebi. Meso je ostalo še za na-
prej v skladišču.

Nedavno sta dva farmarska
dečka opazila v bližnjem potoku
večjo količino smrdljivega
mesa. O najdbi sta povedala
staršem, ki so stvar preiskali
in dognali, da je dotično meso
prišlo iz tukajšnje relifne po-
staje.

Nekaj podrobnosti o aten- tatu na Aleksandra

Teroristi so izžrebali napadalce.
— Francija zahteva od Italije
izročitev dr. Paveliča in Kva-
ternika

Rim, 5. nov. — Francosko po-
slaništvo je te dni naslovilo na
zunanj italijansko ministstvo
zahtevo, naj Italija izroči dr. Ja.
Ante Paveliča in Evgena Kva-
ternika francoski policiji, da ju
odvedejo v Pariz, kjer bosta za-
slišana v zadevi atentata na ju-
goslovanskega kralja Aleksan-
dra. Italijanska vlada je odgo-
vorila, da bosta dr. Pavelič in
Evgen Kvaternik najprej zasliša-
na pred prizivnim sodiščem v
Milanu in potem bo justični mi-
nister odločil, če bosta izročena
Franciji ali ne.

Beograd, 5. nov. — Poročevalec
tukajšnjega "Vremena" poroča
iz Pariza, da je francoska poli-
cija, ki preiskuje atentat na A-
leksandra v Marselu, dognala
nekatero podrobnost o atentatu
na podlagi izpovedb Mijsa Kralja,
Ivana Ratiča in Zvonimira Po-
spišila. Ti trije Hrvati, ki so bili
v Franciji kmalu po atentatu, so
izpovedali sledeče:

Dne 4. septembra je odposlanec
dr. Antona Paveliča, voditelja
hrvaških nacionalističnih
vstavev, dospel v zbirališče tero-
ristov v Nagy-Kaniši na Ogr-
skem z navodili za atentat. Na
podlagi teh navodil dr. Pave-
liča, ki se je nahajal v Italiji, je
bilo izbranih petnajst teroristov,
ki so bili razdeljeni v tri skupi-
ne po pet mož. Vsaka skupina je
dobila žakljice s petimi krogli-
cam, od katerih so bile štiri
bele in ena črna. Trije teroristi
so torej potegnili tri črne kro-
glice, kar je pomenilo, da so oni
določeni za umor kralja, dočim
so ostali štirje v vsaki skupini
imeli nalogo pomagati atenta-
torju.

Vlada Georgijev Černozemski
(Peter Kalemeh), eden izmed
onih, ki so potegnili črno kro-
glico, je takoj odpotoval v Italijo,
od tam je pa šel v Curih v Švico.
Dne 28. septembra je njegova
skupina prišla v Francijo in se
tako odpeljala v Marsel. V tej
skupini so bili poleg Černozem-
skega Evgen Kvaternik, bivši
avstrijski vojaški častnik, Mijs
Kralj, Ivan Ratič in Zvonimir
Pospišil.

Šolski odbor v Readingu se je premislil

Reading, Pa. — Med organi-
ziram delavstvom in šolskim od-
borom je bila zadnjih par te-
dnov večja bitka, v kateri je šol-
ski odbor podlegel. Delavski šoli

POMOLSKI DE- LAVCI OMREŽENI V PORTLANDU

Obtoženi so umora nekega ske-
ba, evidenca pa kaže, da je pa-
del od strela svojih tovarišev

Portland, Ore. — (FP) — Usa-
da 23 članov unije pristanišnih
delavcev je v rokah tukajšnje
veleporote. Državni pravdnik
jim skuša naprtiti umor nekega
študenta po imenu Connorja,
ki je šel med počitnicami s kebat
in bil v zadnji stavki ubit.

Connor je bil ustreljen v ne-
kem poslopju, katerega so druž-
be spremenile za skebsko stano-
vanje. Temu poslopju se je neki
dan približalo večje število stav-
karjev s posledicami, da je pri-
šlo do streljanja, v katerem je
bil omenjeni univerzitetni skeb
smrtno zadet.

Država ima dve glavni priči,
ki pa sta na sodišču podali kon-
fliktni izpovedi. Mrs. Murray,
žena nekega relifnega preiskov-
alca, je prisegla, da je videla
nekega unionista streljati skozi
okno v poslopje. Druga priča, ne-
ki butlegar po imenu Pedro, je
pa tudi pod prisego izpovedala,
da je usodni strel oddal nekdo
skozi okno kakor ga je navedla
prva priča, in sicer kakih 20 čev-
ljev proč.

Prve dni obravnave je časo-
pisje z debelimi naslovi prinaša-
lo poročila, ki so sledila hujaka-
joči kampanji proti stavkarjem.
Ko je pa za govorništvom stopilo v
akcijo s svojimi pričami, ki so
izpovedale, da je bilo streljanje
baš z nasprotni strani in da je
Connorja podrl strel nekega
skebskega bossa po imenu
Grammerja. Nadalje je dokaza-
no, da je bilo najmanj šest skeb-
ov oboroženih.

Ta boj je opazoval avtni me-
hanik Behard, ki je bil v garaži
(v istem poslopju ko skebi), ka-
mor je prišel za delom. On je
najvažnejša priča za obrambo.
Policija ni po spopadu preiska-
la nobenega skeba.

Ko je kapitalistično časopisje
uvidelo, da dejstva govore ob-
ratno kakor jih je skušalo pri-
kazati, je vesti o tej važni ob-
ravnavi porinilo na zadnje strani.
Nič več niso bile važne.

Ta slučaj je omreženje prve-
ga reda. Nekateri obtoženci, ki
so bili aretirani več dni po in-
cidentu radi svojih unijskih ak-
tivnosti, sploh niso bili na licu
mesta. Obravnava in sploh vse
omreženje ni niti brez politične-
ga ozadja. Prosekutor Lotus
Langley je pričel svojo kampa-
njo za ponovno izvolitev, češ, da
bo prosekutiral te "prevratne-
že".

Sporadične stavke pristanišnih delavcev

San Francisco. — Tukajšnji
pristanišni delavci so spoznali,
da lahko branijo svoje pravice
le s solidarnostjo. Skoraj ga ni
dneva, da v pristanišču ne pri-
de do sporadične stavke proti
bosom, ki vzamejo na piko te-
ga ali drugega delavca. Take
stavke so po dve do tri na dan,
največ valed tega, ker delavci
ne marajo delati z bivšimi ske-
bi. Te stavke so ponavadi
majhne in kratke.

Ena zadnjih večjih stavk je
bila proti odslovlitvi nekega de-
lavca, ker je bil aktiven za uni-
jo tudi pri delu. Zapletenih je
bilo 200 delavcev. Pristanišni
delavski odbor je odredil upo-
slovec odslovljenca, njemu je pa
svetoval, naj ne opravlja unijs-
ke službe med delom.

je namreč odredil rabo neke šole
za večerne tečaje, čeprav so
se vršili v nji že zadnjih deset
let. Socialisti in unionisti so na-
to napravili tak kralj, da se je
šolski odbor premislil in obju-
bil rabo šole še v bodoče.

Francija odgodi plebiscit v Posaar- ju? Kriza prihaja

Francoška kriza bo na višku ta
teden, ko Doumergue naslovi
na parlament ultimatum za refor-
mo ustave

Varšava, 5. nov. — Tu se je raz-
nesla vest, da je Francija infor-
mirala Poljsko, da bo plebiscit
v Posaarju odložen za nedoločen
čas, kajti v teh napetih razme-
rah je pošteno glasovanje nemo-
goče. Plebiscit, ki ima odločiti,
dali Posaarje pripade Franciji,
se vrne Nemčiji ali ostane pod
upravo Lige narodov, je bil pr-
votno določen za 3. januarja
1935.

Pariz, 5. nov. — Politična kri-
za v Franciji prikipi do vrhunca
ta teden. Jutri se anide franco-
ski parlament in premier Dou-
mergue bo zahteval, da mora bi-
ti ustava francoske republike iz-
premenjena, ako ne, poda on o-
stavko. Opozicija proti reformi
ustave je ogromna. Tudi social-
ni radikaleci (ki se nazivajo ra-
dikalne socialiste) so proti te-
mu, da bi smela predsednik re-
publike in predsednik vlade raz-
pustiti parlament, dasi bi spre-
jeli nekatere druge točke refor-
me. In socialni radikaleci so naj-
močnejša stranka v francoski
zbornici.

Jugoslavija, Rumunija in Turčija v novi zvezi

Zveza je naperjena proti Italiji
in Ogrski. — Ogrski premier
odpočoval v Rim

London, 5. nov. — V tukaj-
šnjih diplomatskih krogih se je
izvedelo, da je bila pravkar
sklenjena nova alianca med Tur-
čijo, Jugoslavijo in Rumunijo.
Alianca je naperjena proti Itali-
ji in Ogrski. Inicijator te zveze je
Mustafa Kemal, predsednik tur-
ške republike, ki je zadnje tri
mesece vodil pogajanja v An-
gori s predstavniki Jugoslavije
in Rumunije.

Vse tri države so se zaveza-
le, da bodo skupno branile svoje
meje proti agresivnosti Italije
in Ogrske v Podonavju ali v Ma-
li Aziji. Ako Mussolini napade
Jugoslavijo, ali če bi Ogrska po-
kušala z revizionistično vojno,
bo imela vse tri države proti sebi.
Nova alianca ni naperjena
proti Franciji, toda Francija
pride v zadrego, če bo iskala kak
sporazum z Italijo.

Dunaj, 5. nov. — Ogrski mi-
nistarski predsednik Julius Goem-
boes je bil večeraj zastražen ka-
kor kralj, ko se je ustavil na
Dunaju na potu v Rim, kjer
ima konferenco z Mussolinijem.
Da prepreči vsako možnost at-
entata, je avstrijska vlada da-
la zastražiti železniško postajo
na Dunaju s tisoč vojakov in
policajev.

Predsednik jeklarske unije po- novno izvoljen

Pittsburgh. — Michael Tigh
je bil pri splošnem glasovanju
zopet izvoljen za predsednika
jeklarske unije za prihodnji
dve leti. Svojeja nasprotnika
Georgea F. Williamsa iz Canons-
burga je porazil le z majhno
večino.

Tigh, ki je konservativen in
star nad 70 let, je po izvolitvi
rekel, da se bo oprijel načel in-
dustrijskega unionizma pri or-
ganiziranju jeklarskih delav-
cev.

Bogat srebrni zaklad odkopan v Rusiji

Leningrad, 5. nov. — Lovec, ki
je kopal jamo za past divjačini
v bližini jezera Ladoga v severni
Rusiji, je odkopal bakreni ko-
tel, ki je bil poln srebrnikov in
na stotine kosov nekovanega sre-
bra. Srebrniki so iz srednjega
veka in bili so v rabi na Češkem,
Saskem, Danskem in v Italiji.
Vsaga skupaj je 711,000 novcev.
Ves ta zaklad je bil zadnje dni
pripravljen v muzej v Leningradu.

SANJE NEWYOR- ŠKIH GRADBENIH DELAVCEV O DELU

Pričakujejo ga — spomladi, če
se uresniči stanovanjski na-
črt "možganskega trusta"

New York. — (FP) — Sto
tisoč brezposelnih newyorških
delavcev sanja o delu — na po-
mlad. Večinoma so brez dela
že zadnja tri, štiri leta, odkar
je zaspala stavbinska industrija.
New York ima milje in milje
notoričnih slumov, o katerih go-
vore že desetletja, da jih je tre-
ba porušiti. Veliki kompleks
starih poslopj na vzhodni strani
so bili "kondemrirani" po
državnih avtoritetah že pred 30
leti, češ, da so navadne požarne
pasti in povsem neprimerna člo-
veška stanovanja.

In kljub temu, da bi morala
biti porušena že pred 30 leti, te
mračne podrtje še vedno stoji
in v njih še vedno prebivajo
ljudje, čeprav mnoga stanova-
nja nimajo ne oken ne ventila-
cije, niti toliko modernih na-
prav kakor so jih poznali v sred-
njem veku. Ti slumski predeli,
redička bolezn in nišinskega
zločinstva, so last newyorških
"prominentnih družin", Van-
derbiltov in drugih špekulantov,
ki so iz teh podrtij iztisnili mi-
ljone in milijone.

Ti slumski predeli očividno
niso vredni niti stroškov za po-
rušenje; če s tem bi bili pre-
plačani. Poslopja res niso, če-
prav špekulanti zahtevajo fan-
tastične vsote. Edina stvar, ki
ima vrednost, je zemlja. In ta
stavbišča so zadnja kocka špe-
kulantov.

Če bi morala vlada plačati
špekulacijsko ceno za to zem-
ljo, tedaj slumov ne bo še konec,
oziroma vsaj revnejši sloji ne
bodo prišli do modernih in cen-
enih stanovanj. Slednje je ve-
like važnosti; stanovanja mora-
jo biti poceni, ker drugače ni
mogoče rešiti stanovanjskega
vprašanja. To drži tudi za dru-
ge mesta. Vanderbilti in neka-
teri drugi lordi so pripravljili
odstopiti slumske predele, če do-
be gotovino na zemljo — po-
slopja so se jim že mnogokrat
izplačala.

In da brezposelni stavbinski
delavci pričakujejo dela "na
pomlad", jim v to daje upanje
najnovejši načrt raznih avtori-
tet. Možganski trustarji so
namreč prišli na idejo, oziroma
so jo v glavnem sprejeli od so-
cialistov, da država in mesto u-
stanovita takozvano New York
Housing Authority, ki bi sličila
New York Port Authority.

Ta občinska stanovanjska
korporacija naj bi po tem na-
črtu preskrbela stavbišča, zve-
zna Public Works administracija
bi pa gradila stanovanja. Sled-
nja bi prvi plačevala le dva od-
stotka obresti od vrednosti stav-
bišč, kar pomeni, da bi zemlja
ostala v prvotni posesti, bodisi
v rokah mesta ali pa sedanjih
lastnikov — do kakršnega a-
ranžma bi že prišlo.

Optimisti pravijo, da bo na
ta način mogoče priti do cene-
nih stanovanj, ne pa v slučaju,
če bi morala stanovanjska avtori-
teta stavbišča drago plačati.
Nekateri mislijo, da bi vlada po
tem načrtu lahko oskrbela mo-
derna stanovanja za slumske
prebivalstvo po štiri ali pet do-
larjev mesečne stanarine od so-
be. Velika večina tega prebiva-
lstva itak ne zmore več.

V zvezi s tem projektom je
pa treba računati na razne ovi-
re. Prvič so tukaj landlori,
ki bodo sigurno skušali dvigniti
pekel, češ, da vlada uničuje —
privatno iniciativo, to je kon-
kurira s privatnim biznisom.
Drugič se že sedaj sliši ugovar-
janje, češ da bo projekt napra-
vil vrzel v brezposelnosti le med
izurjenimi stavbinskimi delavci,
ne pa med težaki. Tretjič lah-
ko (Dajo na 2. strani.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdržbene države (sloven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincin \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glasov po dogovoru.—Rokopisi ne vrščajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2607-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Ravno iz Mormonije

Spring Canyon, Utah. — Bilo je v mesecu juliju, ko so pričeli graditi gledališče v mestu Helper, v središču premovalne industrije v državi Utah. Izračunali so, da bo gradnja gledališča stala \$60,000. Ko sem o tem slišal, sem se podal tja v upanju, da mi bo sreča mila in da bom dobil delo pri novi stavbi. Ko sem došel na lice mesta, sem našel samo delovodjo pri delu. Pokladar je opeko in vprašal sem ga, če mi more dati delo. On me je pogledal z veseljem obrazom in vprašal, če sem zidar, kar sem pritrdil, da se mu tako prikupim in čimprej dobim delo. Tako sva se pogovarjala, končno pa je rekel, da sedaj še nima dela zame, obljubil pa je, da bo čez nekaj dni uposil šest zidarjev in da bo dal tudi meni priliko do zaslužka. Oglasil sem se pri njem tudi naslednji dan, ampak sem tudi takrat slišal le obljube. To se je ponavljalo teden dni in jaz sem bil še vedno brez dela.

Nekoga dne, ko je bil delovodja prav dobro razpoložen, se je med nama razvil pogovor, v katerem sem mu omenil, da sem tudi jaz pomagal graditi slavno mesto Chicago. To je bilo pred krizo, v letih 1925-1929. "Od tistega časa se je v Ameriki veliko spremenilo," je pripomnil delovodja, ki je tudi delal v Chicagu kot zidar. "Takrat se je do bro služilo," je nadaljeval. "Za osem ur dela sem prejel \$16 in član sem bil močne zidarske unije. Sedaj je drugače, kajti delati moram za \$6 osem ur. Zidali smo razna poslopja in hranili denar za deževne dneve. Kupovali smo si hiše na obroke v upanju, da bodo enkrat naša last, nekateri pa so nosili svoje prihranke v banke, ker so slutili, da bo prišla kriza, v kateri jim bo denar prav prišel. Zgodilo pa se je drugače. Prišel je polom in tako smo izgubili hiše in prihranke. Vse je šlo k vragu, za kar je odgovoren obstoječi ekonomski sistem. Upanje na boljše bodočnost je izginilo."

Pod kapitalističnim sisemom ne morejo delavci pričakovati ničesar dobrega. Ta sistem ne dopusti, da bi imel delavec udobno življenje, pač pa postopa z rezevi kakor svinja z mehomo. Ako si hočejo delavci izboljšati položaj, se morajo organizirati in čitati napredne liste, ki jim kažejo, kdo je njihov prijatelj in kdo sovražnik. Da imamo v Ameriki veliko krizo, je vzrok to, ker je večina delavcev še nezavedna in rada nasleda zavajalcem. Ona verjame obljubam, ki se nikdar ne izpolnijo. Danes imajo delavci ničesar in na tisoče jih strada, ker so verjeli zavajalcem. Morda se bodo iz mi zrije, ki jih tlačijo zadnja leta, kaj naučili, kajti v obratnem slučaju ni zanje nobene pomoči.

Nikjer ni zapisano, da morajo biti delavci vedno hlapi in žrtve izkoriščanja, ki je bistvo kapitalističnega sistema. Prišel bo čas, ko se bodo tudi delavci spametovali in strnili v borbi proti svojemu največjemu sovražniku. Kadar se bo to zgodilo, takrat bo usoda kapitalizma zapečaten, ker že danes stoji na šibkih nogah.

Dela, ki mi ga je obljubil omenjeni delovodja, nisem dobil. V veljavi je bilo namreč pravilo, da ljudje, ki ne prebivajo par let v Mormoniji, ne morejo dobiti dela pri takih projektih. V tem pravilu se tudi zrealizirajo kapitalistične metode, ki so odgovorne, da je danes industrijsko življenje na psu.—Frank Kroll.

Vseslovanski koncert

Chicago, Ill.—Do sedaj so bili predstavljeni 3 slovanski, 1 ukrajinski, 1 češki, in 1 hrvaški peyski zbor; opisati bi bilo treba še 1 hrvaški, 2 slovaški, 4 srbske, 3 ruske in celo kopico poljskih zborov; morda se bo dalo to storiti kasneje; do koncerta je samo nekaj tednov. Toliko se je že videlo iz dosedanjega popisovanja, da bo slovanska skupina štela okrog 100 pevcev in da ne bo najmanjša. Seveda bodo vsi zbori za ta nastop izpolnjeni kakor bi šlo za življenje ali smrt. Prvi skupni nastop Slovanov v Chicagu in najbrž na svetu sploh. Dogodek je zgodovinskega pomena. Sam prezident Roosevelt je ali bo opozorjen. Morda bo povedal svoje

Poročilo zastopnika

Wheatland, Pa. — S prvim novembrom se je pričel v tem kraju pravi lov na zajce, fazane in drugo divjačino. Ze zgodaj zjutraj je bil ves Wheatland na nogah, kajti otvorjena je bila velika ofenziva in najboljši strelci so se odzvali pozivu na vojno, ki bo najbrž trajala ves mesec. Lovcev je letos veliko število zaradi brezposelnosti, ki je tu skoro stoprocentna.

Omenim naj, da se je tu pripetila nesreča, ki je zahtevala troje življenj. Neki avtomobilist, ki se je peljal s svojo ženo in

Relifni delavci vlečejo plug na plantažah pri Los Angelesu.

Rečna vlada nima denarja za mule, zato porablja brezposelne delavce za vprežno živino. To se je godilo v Rusiji pred 50 leti, toda danes je to menda samo še v bogati Californiji.

Rekorden polet iz Avstralije v Californijo

Oakland, Cal.—Avstralski aviatik Sir Charles Kingsford-Smith in njegov navigator, kapitan P. G. Taylor sta v nedeljo zjutraj prispela semkaj s svojim monoplanom "Lady of the Southern Cross" s Havajskih otokov in s tem sta zaključila rekorden polet iz Avstralije v Ameriko, 7365 milj daljave. Iz Honoluluja na Havajih v Californijo sta letela 16 ur. Sir Kingsford-Smith je zapustil Brisbane v Avstraliji 20. oktobra in došel v nekaj več ko 11 urah v Suvo na otočju Fidži, kjer je počival teden dni. Od tam je letel 25 ur v Honolulu in na tem poletu je prekoračil ekvator—prišel je iz pomsadi v jesen in s pondeljka nazaj na nedeljo. Ves polet je trajal dobrih 50 ur.

Organiziranje delavcev pri Pullman Co.

Chicago.—Vzile napore Pullman Co., da vdihne novo življenje svoji kompanijski uniji, se njeni delavci organizirajo v pristnih unijah. Nove krajevne unije so bile ustanovljene v Chicagu, St. Louisu in Clevelandu. Kampanja za organiziranje delavcev je v zamahu tudi v Atlantici, Ga., in v raznih mestih ob zapadni obali.

Karl Kautsky—80-letnik

Dne 14. oktobra t. l. je doživel eden najslavnejših in najpopularnejših socialističnih pisateljev.—Karl Kautsky svojo 80. letnico.

Zal ima naš list premalo prostora, da bi količjak osvetlil plodovito delo tega velikega pisatelja, ki je vstopil že leta 1875, ko mu je bilo 21 let, v vrste avstrijske socialne demokracije. Rojen je bil Karl Kautsky kot sin češkega umetnika-slikarja, v Pragi, odkoder se je že v gimnazijskih letih preselil s starši na Dunaj. Mati je bila Nemka, izobražena igralka, ki je nastopala tudi na čeških odrih in izdala potem celo vrsto socialnih romanov.

Po končani univerzi se je Karl Kautsky popolnoma posvetil socialistično-publicističnemu delovanju. Sodeloval je pri vseh takratnih dunajskih in rajhskih nemških socialističnih časopisih.

Leta 1883 se je Karl Kautsky preselil v Stuttgart, kjer je prevzel uredništvo socialistične znanstvene revije "Die neue Zeit", ki jo je vodil celih 30 let. Zbral je okrog revije najznamenitjše socialistične pisatelje cellega sveta.

Kautskyjev življenjepis pomeni pisati zgodovino moderne socializma, kot je označena s svojimi glavnimi predstavniki Karlom Marxom, Engelsom, Jauresom itd. Tisoč in milijoni onih, ki ne morejo čitati globoko znanstvenih del Marxa v originalu, so prišli k svojemu socialističnemu prepričanju s čitanjem sijajnih spisov Karla Kautskyja.

Češki listi povdarjajo, da je bil Kautsky prijatelj in predbojevnik samostojnosti slovanskih narodov bivše Avstrije, ker je leta in leta povdarjal, da je Avstroograska končala svoje historično poslanstvo in da morajo dobiti slovanski narodi svojo samostojnost.

Češkoslovaška je sedaj tudi podelila svojemu prijatelju Karlu Kautskyju državljanstvo češkoslovaške republike in se je Karl Kautsky preselil z Dunaja nazaj v svoje rojstno mesto—svobodoljubno Prago.—D. P.

Zakaj žarijo zvezde?

Vesoljstvo ni mlajše kakor 10 milijard let, a tudi ne starejše kot 10 bilijonov let.

Poglobitev našega znanja o vesoljstvu v zadnjih desetletjih je omogočila precej točne podatke o starosti zvezd in vsega vsemirja. Po nekem računu zvezdoslovca dr. Bomkeja je n. pr. ugotovljeno, da vesoljstvo ne more biti mlajše nego 10 milijard let, a tudi ne starejše nego 10 bilijonov let. Med tema dvema številka se giblje starost raznih zvezd.

Zakaj žarijo zvezde? To vprašanje je v najtenejši zvezi s problemom o kozmični starosti. Vsakomur se vailjujejo dvomi, kako more kakšna zvezda tako dolge dobe oddajati ogromne mpožine toplote in svetlobne energije, ne da bi se prej ohladila. Izžarevanje je po današnjem fizikalnem naziranju samo druga oblika materije. V vsaki sekundi izgubi žareče nebesno telo tedaj določeno maso. Ker pa poznamo svetilne energije posameznih zvezd, se da izračunati, da bi na tej osnovi izžarele že v kratkem času. Zvezda v velikosti našega sonca, ki bi bila vsa iz premoval, bi pri popolnem zgorenju dajala n. pr. energijo, s katero bi ugasnila že v 5000 letih. Toda glavni vir žarenja so neki spremenljivi procesi v atomskih jedrih in to omogoča, da zvezde žarijo tako velikanske dobe. O podrobnostih

Zenska, ki vali sod s peski

po uličnih hodnikih v New Yorku. S tem se živi. Pesek na Wallaboutu in ga "razvaja" po mestu ter prodaja. V de silji vse prav pride.

SANJE NEWYORSKIH GRADNIN DELAVCEV O DE

(Nadaljevanje s 1. strani.) ko nastane med stavbinski delavci večji medsebojni boj di jurisdikcije, kar bi lahko blinilo vse lepe sanje. To stoji ta možnost, je pokazala zadnja konvencija Ameriške lavske federacije.

Kljub temu pa bizniski in pokazuje, da bo morala v storiti precej več kakor je lanske pomladi, če bo hotela žati brezposelnost. Investir milijard dolarjev za odplumov in zgraditev modecenih stanovanj bi nedovoliko pomagalo. In v obste konjunkturi obnovitev te pe gradbene industrije lahko najprej napravi večjo vrb brezposelnosti, namreč, če vlada vrže na to delo v veli obsegu.

Brezdomci zahtevajo koščke pravice

Toledo, O. — Tukajšnji aski brezdomci, ki so se organizirali v Single Men's unijo, pričeli oblegati sodno posloj, kjer je glavni stan raznih lifnih organizacij. Pričeli "smrtnim maršem", kakor vijo, da prisilijo relifne obna plačevanje stanarine tud same. "Prej ne odnehamo pa umremo," je njih parola.

Brezdomci zdaj živijo v njih kasarnah za brezposel, kjer je življenje vse drugokoz vrtropno. Te žrtve kapitalma zahtevajo, da si sami pojostanovanje, relifne obn naj pa trpe stroške. Na "smnem pohodu" so se jim prižili tudi drugi organizirani posleci. Parola vseh skupaj, "Proč s "flophousi".

HIŠA BODOČNOSTI

Na razstavi "Idealni dom se vrši v Londonu, kažejo zgradbo, ki nosi ponosno "hiša bodočnosti". To je hiš kromovega jekla, ki jo lahko bavlja v vseh velikostih samec, kakor za najbolj štne družine.

Ta hiša je zgrajena tako bi mogli v njej ljudje izh brez služabništva. V ta na je napravljena iz kromovega kla, ki ne potrebuje nobe oskrbovanja. Poseben stroj zelenjavo in sadje. Kolo z kimi gobami namiljuje in va otroke; aparat, ki je v kakor pritrjeno kolo, med slo in smetano ter meša mazo. Na postelji pritise stvalec na gumb in že pričnejo delati čudežni stroji kakor brohotni skratje; kavni stroje je pripravil prejšnji v prične obratovati in že nek minut pozneje se oglasi živipomeni, da je kava že naliskodele in da so kruhki priprljeni. Tudi psi se umivajo tomati, v otroških sobah so ke na vratih postavljene tda jih otroci z lahko dose kakor doraščajo, tako se te kljube lahko pritrde v. Nešteto drugih strojev in ratov skrbi za največjo uost. Vso hišo pa izdelala tolahko v treh dneh in jo postkompletno na prostor, ki si ižbral.

teh izpreminjavalnih procesi nismo poučeni, vemo pa se vršijo in da doprinajajo se deli k tako ogromni star

Relifni delavci vlečejo plug na plantažah pri Los Angelesu. Revna vlada nima denarja za mule, zato porablja brezposelne delavce za vprežno živino. To se je godilo v Rusiji pred 50 leti, toda danes je to menda samo še v bogati Californiji.

Vesti s Primorskega

STANDREŠKI FAŠISTI KAPLAN PPEME- N ZARADI NEMO- RALNOSTI

Način je štandreški
za službo. — Vla-
dov življenje kaplana. —
pustil 1000 lir

13. oktobra 1934. —

Štandreški kaplan je prejšnji zlo-
čestni štandreški žup-
nik, da ne bi bil
slovenski župnik
delom. Sicer pa
samo gola pretveza.
Štandreška župnija isto-
ga shajala tudi brez fa-
šistke kaplana. Štandreški
to potezo našemu ljud-
stvu svojih zvestih pristaj-
Novodolci italijanski
je povsod v italiji v
zadeve. Kot zagriznj-
sill otroke, da so po-
po fašistovski, govo-
njansko in drugo. O teh
je naš list pred nekaj
poročal. Sedaj smo
nove dogodivščine tega
eksplozenta fašistične
o katerem na žalost ne
enkrat njegovega ce-
lmena in niti ne dru-
timena. Ko je bila pred
bita za cerkev, sta v
pobirala štandreški
in omenjeni kaplan.
pa se je, da je župnik
več prejemal nego on.
je silno razkačilo. Ko je
hero je prišel tako tudi
eksplozenta poštarju. Nje-
merka mu je povedala, da
kaj dali v ta namen žup-
tem je bil že ogenj v
Tako nato je šel ka-
manit poštarja pristoj-
nem, katerim je bogve-
nem. Ni hudega slu-
kar je bil nekoga dne,
lepega odpuščen iz služ-
tako vržen na cesto. To
dejstvo je zbudilo ogor-
ni so se zgražali nad
potezom, ki itak nepri-
nega kaplana. Razen pre-
fašističnega nagnenja
pogostosti, s katerimi se je
bi ob slovenske otroke in
ga, kar ni bilo v nikakem
njegovim poklicu, je
druga "lepe" lastnosti.
ni so se precej časa raz-
vesti o njegovem nemo-
življenju. Tu pa tam ga
videl v družbi z raznimi
domisljive moralnosti.
tudi, da so ga videli v
v štandreškem polju.
so te vesti o njegovem
nem življenju prišle na
višjim cerkvenim obla-
Gorici. Usmiljeni bratje
vse frate, Villa G. Giu-
Gorice so baje vso to za-
stavili naprej in čez ne-
je bil ta nemogoči ka-
endarle odstavljeno. Pu-
je za seboj dokaz "vidne".
Placal ni ne stanova-
ne hrane, kjer je stano-
svojim odhodom je pu-
prek 1.000 lir dolga. Po
prekranju ga je pa ven-
moral plačati občina. Ko
je se štandrež oddah-
ne, da so oblasti
vmes. Naše ljudstvo v
oziru ne potrebuje ta-
kemu, ne v političnem in ne
v ekonomskem. Taki ljudje ne-
prepire in delajo zga-
mirnim ljudstvom.

Blagoslovitev vojaških naprav

v tolminskih ravneh

Tolmin, okt. 1934. — V Tol-

minskih Ravneh, planinski va-

silci nad Tolminom, ki šteje ko-

ma 6 hiš, nad katero gre meja,

so vojaške oblasti postavile mi-

ličarsko in finančno vojašnico.

Svečanostna blagoslovitev se je

izvršila 10. junija t. l. Te cere-

monije so se udeležile številne

vojaške, politične in civilne ob-

lasti pri kateri niso seveda

manjkali razni tolminski fašisti.

Kmetje iz Zalaza in Ravni so

zato več dni delali roboto na

poti do Ravni. Na sam dan bla-

goslovitve niso pustili nobenega

ka več v Tolmin, samo da bi bi-

lo več prebivalstva navzočega

pri teh svečanostih.

Aretiran zaradi preokračanja

meje

Trst, v oktobru. — V Bresto-

vici je bil aretiran Wolfgang Bla-

žič, star 26 let. Aretirali so ga

karabinjeri iz Opatjega sela na

obtožbo, da je obiskal Jugosla-

vijo brez potnega lista.

To je dvatisočletna kultura!

Italijanska šola, ki naj bi

služila političnemu vplivanju na

naše dece ne doseže svojega namena.

To priznava v redkih trenot-

kih iskrenosti tudi fašisti sami.

Nekaj drugega pa bo žal,

da dosega ta moderna mučilni-

ca: to, da bo naša mladina za-

padla v popoln analfabetizem.

Oropali nas bodo naše kulture,

svoje "dvatisočletne" pa nam

ne bodo mogli nikdar vsiliti, ker

hoče naš narod ostati — "bal-

kanski". In to je za nosilce

rimске kulture posebno opasno!

Naj govori naše ljudstvo!

Priobčujemo odlomek iz pisma

briške matere in celo pismo tri-

razred osnovne šole:

"... Naši gospodarji nas

hočejo spraviti po vsej sili na

beraško palico in si zmišljujejo

vse mogoče načine, da vlečejo

reznu. — Na Bogatinu dela sku-

pinja 70 delavcev, ki imajo vr-

talne stroje postavljene v dolini

Tolminke. Na utrdbeno zono

Smrečja pelje žična vzpenjača.

Ob vznožju žične vzpenjače je

prilagojeno vso polno kosov iz

litega železa za podstavke težke

artiljerije za približno 28 tež-

kih topov. Vsi delavci, ki so za-

posleni pri teh delih so iz notra-

nosti Italije. Plačani so zelo

slabo in postajajo vedno bolj ne-

zadovoljni, posebno zaradi si-

stema izkoriščanja od strani po-

jetij, ki jim za hrano zaračuna-

jo skoro celo plačo, tako da ne

morejo pošiljati nikakih pri-

hrankov svojim družinam. Da

se ne bi zgodilo kaj neprijetne-

ga, jih čuvajo karabinjerji kot

pri vseh drugih fortifikacijskih

delih v naši deželi. Vzdrž same

meje kopljejo na več krajih.

Tako n. pr. delajo pod sedlom

Globoke, pod Voglom, na Ba-

škem sedlu globoke kaverne. Za

utrdbena dela v Baški dolini, na

Možicu in Poreznu dovažajo ma-

terial ponoči skrivaj z železni-

co. V utrdbenih delih Prisanka

kopajo v gorske stene globoke

galerije, pri katerih manjka sa-

mo nekaj desetnih metrov, da

ne prevrtajo na jugoslovansko

stran. Namen je namreč jasen.

Ob priliki bi skopali še ostale

metre in tam postavili topove,

ki bi bili pravzaprav že na naši

strani. Veliko škodo trpijo dvo-

lastniki z jugoslovanske strani,

ki se ne smejo zaradi paše po-

dajati v te kraje, ker jih takoj

zaprejo pod sumnjajo špijonaže.

— Letos ni bilo v goratem kra-

ju nobenih večjih vojaških ma-

nevrov ter so imeli večje le do-

mači garnizoni.

Blagoslovitev vojaških naprav

v tolminskih ravneh

Tolmin, okt. 1934. — V Tol-

minskih Ravneh, planinski va-

silci nad Tolminom, ki šteje ko-

ma 6 hiš, nad katero gre meja,

so vojaške oblasti postavile mi-

ličarsko in finančno vojašnico.

Svečanostna blagoslovitev se je

izvršila 10. junija t. l. Te cere-

monije so se udeležile številne

vojaške, politične in civilne ob-

lasti pri kateri niso seveda

manjkali razni tolminski fašisti.

Kmetje iz Zalaza in Ravni so

zato več dni delali roboto na

poti do Ravni. Na sam dan bla-

goslovitve niso pustili nobenega

ka več v Tolmin, samo da bi bi-

lo več prebivalstva navzočega

pri teh svečanostih.

Aretiran zaradi preokračanja

meje

Trst, v oktobru. — V Bresto-

vici je bil aretiran Wolfgang Bla-

žič, star 26 let. Aretirali so ga

karabinjeri iz Opatjega sela na

obtožbo, da je obiskal Jugosla-

vijo brez potnega lista.

To je dvatisočletna kultura!

Italijanska šola, ki naj bi

služila političnemu vplivanju na

naše dece ne doseže svojega namena.

Ses Mileno snan da gre dobro v

šoli. Jast se ne gren copat in

teta mi bo cupila en salvagente

in tacrat bon šel se copat. Nono

mi parnese o bresque o zimba-

re, frusche o armoline. S odli-

ca spreciavalno sen odobu eno

pusco en pas eno obleco eno

knjigo eno maizo.

Sdai pa posdrave in poljube

Lahonoc! — Zorko.

To je napravila iz naših otrok

— "dvatisočletna kultura!"

Problemi priseljence

"Prvi papir" zapade

Vprašanje: Ravno kar sem

našel, da moj prvi državljanski

papir bo v kratkem sedem let

star. Ko sem ga dobil, niso za-

htevali nikakega spričevala o

prihodu. Ali morem stvar po-

spešiti, tako da ne zapade ta

papir?

Odgovor: Vložite takoj tako-

zvano preliminarno prošnjo za

drugi papir, s tem da izpolnite

trgovino A-2214 in jo pošljite

naturalizacijskemu uradu sku-

paj z dvema alikama in Money

Ordrom za \$2.50 in priložite

svoj prvi papir. Ako ste prišli

pred 29. junijem 1906, ni treba

spričevala o prihodu (certifi-

cate of arrival) in zato ni treba

priložiti gori omenjene pristoj-

bine \$2.50. Ako ste prišli ka-

sneje, naturalizacijski urad po-

skrbi, da se domi spričevalo pra-

vočasno. Dobno je, da prilo-

žite pismo svoji prošnji, v kate-

rem opozarjate na dejstvo, da

prvi papir kmalu zapade.

Naturalizacijske olajšave za bi-

še vojake — končane

Vprašanje: Bil sem v ameri-

ški vojski tekom svetovne voj-

ne, ali nisem postal nikdar ame-

riški državljan, ker sem name-

raval povrtni se v stari kraj.

Ali morem sedaj zaprositi za

državljanstvo brez prvega pa-

pirja?

Odgovor: Posebni zakon, ki je

dovoljeval razne olajšave za

naturalizacijo bivših vojakov

tekom svetovne vojne, je stopil

iz veljave dne 24. maja 1934.

Ako hočete postati ameriški dr-

žavljan, morate storiti isto kot

vsakdo drugi: t. j. morate do-

biti prvi papir in potem čakati

dve leti predno vložite prošnjo

za drugi papir.

Predkaznovani inozemci — po-

vrženi deportaciji

Vprašanje: Neki inozemec je

prišel zakonito v Združene dr-

žave pred šestimi leti. Tukaj

ni imel nikakih sitnosti s sodi-

ščai, ali bil je v ječi v starem

kraju. Ako bi tukajšnje obla-

sti to doznale, bi to imelo kake

posledice zanj?

Odgovor: Ako je bil ta inoze-

mec pred svojim prihodom v A-

meriko kaznovan radi zločina ali

prestopka, ki vsebuje "moralno

pokvarjenost", ga morejo pri-

seljeniške oblasti deportirati

vsak čas.

CCC Camps

Vprašanje: Čital sem, da tak-

ozovane Civilian Conservation

Zakladi na dnu morja

Priprave za dvig "Lusitanie"

Na Angleškem in v Združenih

državah zasledujejo z veliko na-

petostjo priprave, ki jih vršijo

ta čas na potapljaškem parniku

"Sterninu", da bi dvignili z orja-

škim prekomornikom "Lusita-

nijo" potopljene zaklade.

Uspehi italijanskega potap-

ljaškega parnika "Artiglia" z

dviganjem zakladov iz potoplj-

ne ladje "Egipt" so obrnili po-

zornost spekulantov na to prid-

bitno možnost. Seveda pa so pri

"Lusitaniji" prilike posebno ne-

ugodne. Kakor znano so Nemci

to ladjo potopili l. 1916 ob irski

obali. Tam so morske struje zelo

močne, vrhu tega so se na trup

ladje v teku časa naselile školjke

v takšni meri, da tvorijo njih

lupine obnem z mineralnimi u-

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Stefan in Katarina sta nevede krenila proti Montsouju in čim bolj sta se bližala kraju, tem dalje sta molčala. Bilo je, kakor da nista več skupaj. Stefan ni vedel več, kako bi jo pregovoril, četudi ga je zelo bolelo, ko se je vračala k Chavalu. Srce se mu je trgalo, da ni imel nič boljše, kar bi ji nudil, nego bedno življenje in beg, če mu kroga kakoga vojaka ne bo razbila glave. Morda je res bolj pametno potrpeti, kar človek že trpi, in ne okušati novega trpljenja. Tako jo je s povešeno glavo vodil nazaj k njenemu fantu in se ni niti upiral, ko ga je Katarina pridržala na cesti, na vogalu pri skladiščih, kakih dvajset metrov od Piquettine krčme, in mu dejala:

— Ne hodi dalje. Če te vidi, bo spet podivjal.

Enajst je odbila ura na cerkvi, krčma je bila zaprta, a skozi špranje je sijala svetloba.

— Z Bogom, je zašepetala.

Segla mu je v roko, on pa je ni izpustil, da mu jo je morala s silo izviti, potem pa je odšla. Ne da bi okrenila glavo, je stopila skozi vrata. Stefan pa ni odšel, ampak je obstal na mestu, upiraje oči v hišo, in s tesnobo čakal, kaj se bo zgodilo. Napenjal ušesa in drhtel, ali ne bo zaslišal javkanja tepene ženske. Hiša je bila črna in tiha, videl je le, da se je v prvem nadstropju prižgala luč; a ko se je tisto okno odprlo in je spoznal drobno senco, ki se je nagnila na cesto, je stopil bliže.

Tedaj je Katarina pošepnila čisto tiho:

— Ni se še vrnil, legla bom ... Prosim te, pojdi!

Stefan je odšel. Odmeka je bila zmerom hujša. Voda je curčila kakor ob naliivu s streh, zidovi, ograje so se potile, vlaga je zaudarjala od zgomadenih skladov tega industrijskega predmestja, gubečega se v temi. Bolan od utrujenosti in žalosti je najprej zavil proti Requillartu, želeč le še, da bi se zaril pod zemjo in tam izginil. Potem pa se je spomnil spet Voreuxja, domislil se je belgijskih delavcev, ki naj bi prišli v rudnik, na svoje tovariše v koloniji, ogorčene zaradi vojakov in trdno namenjene, ne pustiti tujcev v svoj rudnik. Tako je spet šel ob prekopi in bredel luže od stajanege snega.

Ko se je znašel kraj nasipa, je sijal mesec zelo svetlo. Dvignil je oči, se razgledoval po nebesu, kjer so bežali oblaki, gnani od močnega vetra, ki je pihal v višavah. Toda oblaki so postajali vse bolj beli, trgali so se, se razblinjali, da so bili presojni kakor kalna voda, ko so pluli preko luninega obraza. Tako naglo so hiteli drug za drugim, da se je bil mesec zdaj zastrl in se zdaj spet prikazal v polnem svitu.

Ta jasna svetloba je Stefanu vzela vid in povesil je glavo, tedaj pa ga je ustavil na vrhu nasipa prizor. Stražar, otredel od mraza, je hodil zdaj gor in dol, pet in dvajset korakov je napravil v smeri proti Marchiennesu in se potem vračal proti Montsouju. Videl se je beli odblesk njegovega bajoneta nad tem črnim obrisom, ki se je ostro odbijal od bledega neba. A najbolj je zanimalo mladega moža to, da se je za kolibico, kamor se je bil zatekal oče Bonnemort v viharjih nočeh, premikala neka senca kakor kaka plazeča se in oprezujoča žival. Po dolgem, mršavem hrbtu, ki je bil kakor hrbet kune, je tako spoznal Jeanlina. Straža ga ni mogla opaziti, a mladi razbojnik je gotovo pripravljaval kako hudobijo, ker ga ni minila jeza na vojake, ampak je vpraševal, kdaj bodo rešeni teh ubijalcev, ki so jih poslali s puškami pobijati ljudi.

Za trenutek je Stefan okleval, ali naj ga pokliče, da bi preprečil kako njegovo neumnost. Luna se je skrila, videl je, kako se je

fant zgrbil, da bi skočil; toda luna se je spet prikazala in Jeanlin se je potuhnil. Pri vsakem povratku je prišel stražar prav do kolibice, se tam okrenil, in spet odkorakal. In zdajci, ko je oblak zasenčil nasip, je Jeanlin skočil vojaku na rame s ogromnim skokom kakor divja mačka, se ujel z nohti in mu zasadi v vrat svoj veliki odprti nož. Zimnati ovrtnik se je zoperstavil, z obema rokama se je moral upreti v ročaj in se obesiti nanj z vso svojo težo. Večkrat je klical plačance, ki jih je ujel za kmečkimi hišami. To se je zgodilo tako hitro, da se je razlegel v noč le pridružen vzrok, medtem ko je pala puška na tla in zaropotala kakor staro železo. In že je zasijal mesec z vso svetlobo.

Stefan je bil tako presenečen, da je stal kakor pribit in gledal. Hotel je zaklicati, a glas mu je obtičal v grlu. Zgoraj je bil nasip prazen, ne ena senca se ni odražala na oblakih, ki so bežali, kakor da so preplašeni. Planil je gor in našel Jeanlina na vseh štirih poleg mrlica, ležečega vznak z razprostrtimi rokami. Močno so se odbijale rdeče hlače in sivi plašč na snegu v močni svetlobi. Niti kaplja krvi ni odtekla, nož je tičal še v grlu prav do ročaja.

Ne da bi pomišljal, je Stefan ves divji pobil fantiča s pestjo na tla kraj trupla.

— Zakaj si to storil? je zajecjal ves zbežan.

Jeanlin se je pobral, se plazil po rokah in kakor mačka usločil mršavi hrbet; velika ušesa, zelene oči, štrleče čeljusti so se mu tresle in bleščale, tako ga je ta zločin pretresel.

— Streliš božja! Zakaj si to storil?

— Ne vem, gnalo me je.

To je bilo vse, kar je povedal. Že tri dni se mu je tega hotelo. Preganjalo ga je, glava ga je bolela od tega, tu-le za ušesi, tolikanj je mislil na to. Ali je vredno, trapati se s temi prasci, ki so prišli nadlegovat rudarje v njihove domove? Divji pogovori v gozdu, kriki o rušenju in smrti, ki so se razlegali po rudniku, od vsega tega mu je ostalo pet, šest besed, ki jih je ponavljal, ko se je paglavac igral revolucijo. Drugega ni vedel ničesar, nihče ga ni silil, vse to je prišlo samo, kakor ga je samo napadlo, da je kradel čebulo po polju.

Stefan se je čudil, kako se je v tej otroški glavi podmolilo razraščal zločin. Sunil ga je z nogo kakor nespametno žival. Trepetal je od strahu, ali ni straža v Voreuxju slušala pritažnega vojakevega krika, in pogledal proti rudniku vsakikrat, kadar se je prikazala luna. Toda nič se ni genilo, sklonil se je in potipal roke, ki so se polagoma ohlajale, poslušal je srce, ki se je ustavilo pod plaščem. Od noža je videl le košeni ročaj, v katerega je bilo s črnimi črkami vrezano galantno geslo, preprosta beseda: "LJUBEZEN".

Oči so mu živgale od vratu do obraza. Nenadoma je spoznal vojačka: bil je Julij, prostak, ki se je z njim pogovarjal onega jutra. Zelo se mu je smilil, ko je gledal v ta plavi obraz, posejan s solnčnimi pegami. Sinje, široko odprte oči so nepremično zrle v nebo, prav tako, kakor jih je videl, da so se bile zagledale, ko so iskale na obzorju domači kraj. Kje neki je ta Plogof, ki se mu je bil prikazoval ves bleščeč v solncu? Tam, tam nekje. V daljavi je bučalo morje to viharo noč. Ta veter, ki je pihal v višavah, je morda vel tudi nad njegovo domačo goličavo. Dve ženski sta stali, mati in sestra, držeči se za avbo, da je ne bi odnesel veter, tudi oni sta gledali, kakor bi mogli vedeti, kaj dela ob tej uri mali onkraj milj, ki jih ločijo. In zdaj ga bosta čakali do smrti. Kakšna strahota, da se pobijajo uboge pare med sabo za bogataše!

(Dalje prihodnj.)

mažnih otrok; odkod le neki potem prihaja to vpitje?"

"Mogoče so se pa pripeljali iz sosednje vasi, batjuška."

Ko so prišli v zadnjo hišo v vasi, je stala tam na pragu mlada, prestrašena kmetica, ki je venomer ponavljala:

"Za nič ni, ne more čisto nič, batjuška, sploh za nič ni. Ne more ganiti niti rok niti nog."

"Kdo ne more nič? Česa ne more? Popolnoma vseeno je, če je sedaj boaln, se bo že pozneje izlil."

"Ta je trde glave, bratec," se je oglašil nekdo iz množice, ki je molče šel za komisijo.

Edino pri Kuznetički so našli šest otrok. Ko je komisija vstopila, je našla na tleh sedelo starko, ki je iskala uši na najstarejšem fantu, starem sedem let.

"Njo so pa zalotili," je dejal nekdo polglasno.

Popisali so jih vseh pet. Namesto matere je povedala njih starost neka mlada sosedka, ker Kuznetička sama ni mogla spregovoriti niti besedice.

In kako si ti prišla ob svoje otroke?" je vprašal začuden kramar neko mlado ženo.

Divje se je zastrmel vanj, stisnila pest pod predpasnikom in sovražno odgovorila:

"Jaz jih sploh nisem imela; oni so sestrični!"

"Vrag vedi, kaj naj to pomeni," je dejal kramar in skomignil z rameni.

"To se pa ni izplačalo," je rekel tuji mož in se ozrl po papirju.

Ko je vstopila komisija v kramarjevo hišo, da popije čaj, se je delo po poljih z visoko konopljo znova začelo. Mnoge so vlekale zibelke nazaj v hiše, druge so kakor obsedene tekale po konoplji, tretje pa vpile za njimi:

"Kaj ceptate po tujih njivah?"

"Zgubila sem, ali si moreš misliti, svojega malega. Oh nebeški oče, saj sem ga vendar položila tukaj ob poti."

"Morale bi jih položiti vse na en kup, ker smo jih pa poskrivale na različnih krajih, jih sedaj sploh ne moremo več najti. In kako so konopljo razteptali, ti potepinci!"

"Tu je še en otrok," je vpil nekdo z drugega kraja.

Neka kmetica je planila tja, toda vse viroč roke v obupu, takoj spet vrnila.

"Ta ni moj ... Moj ima rdečo kapico."

"Ta nadloga se je vsa razkovala po konoplji."

"Kam te je le šment nesel? Posadila sem te semle, ti dala cucelj v usta, in bi vendar lahko tukaj mirno sedel, ti sitnež."

"Le počakaj, dobiš jih s krepelcem, ne bodo ti odlele," je govorila zopet druga kmetica. Držala je za roko triletnega dečka, ki je upiraje se in držeč roko pred očmi, šel za njo in kremžil usta, pripravljen da vsak trenutek zajoke.

Le one, ki so imele dojenčke, so nesle mirno svoje svežnje in pri tem čemerno opazovale sem in tja begajoče sosedo.

"To ni več življenje, pristilno delo je. Zdaj spravljaj živino na varno, zdaj skrivaj otroke, do česa drugega pa sploh že več ne prideš," je dejala neka mlada mati, držeč svojega malega v naročju.

"Mar se pri tem ti kaj utrujaš? Vzameš zibel pod pazduho pa greš, ali poglej mene: dva imam v naročju, dva se mi obisita za krilo in še sem enega izgubila!"

"Da, toda dobro smo le napravile. Takrat nas je zudilo, ko so šteli živino. Komaj pet minut je trajalo!"

Vse so bile zadovoljne. Le Kuznetička je sedela v travi poleg vodarjeve hiše in vpila, da bi se je nebo usmili: popisali so ji vse otroke, prehiteli so jo. Ostali pa so stali okoli nje in jo opazovali.

"Njej je pa slaba predla," je dejal nekdo.

"Drugič se bo že pazila. Celo kopico jih je spravila na svet, pa misli, da mora tako biti ... Ne, bratec, zdaj so drugi časi."

"Toda, če smo odkriti, je bilo z otroci le dosti lažje kot z živino. Če se otroci nekoliko razlezajo, ni niti tako velika neareča. Če pa vlečeš za povodec leto starega bika in ti koga pobode, da mu stopijo oči iz črepinje ..."

"Da, z otroki je bilo pa res veliko lažje ..."

"Takrat so pa odvedli s seboj cel trop živine."

"In tudi tako nanaglo so prišli, da nisi imel časa premisliti."

"Na vaški cesti se je pokazal kramar."

"Vsi, ki so prijavili svoje otroke, naj pridejo v soboto v mesto."

Kakor proti svoji volji so pogledali vsi Kuznetičko.

"In kaj bo tam?"

"Dobili bodo podporo za otroke. Obledo, čevlje ..."

Trenutek so vsi tiho stali. Naposled pa je nekdo jezno pljunil in rekel:

"Vražje je to življenje, nikdar človek ne ve, kaj naj stori."

Toda še vedno so stali okoli Kuznetičke in jo blagorovali: bila je edina, ki se ni zmotila.

(MJN)

HUMOR

Logično

Darko: "Mama, jaz sem pa videl, kako je sestra Anka danes poljubila gospoda Milača in on njo."

Mama: "Onadva sta že zaročena, veš, zaročena pa se smeta poljubiti."

Darko: "Pa kaj se imajo samo zaročenci poljubljati?"

Mama: "Kajpak!"

Darko: "Hm, potemtako je papa zarocen z našo kuharico, stricek s sobarico, ujec Mirko s svojo šiviljo, jaz pa z našo mamo."

Kje so hlače?

Gospod (ki se je prebudil precej kasno iz svoje pijanosti):

— Marija, kaj pa je z mojimi hlačami? Nikjer jih ni ...

Služkinja: — Ali pa zagotovo veste, da ste prišli v njih domov?

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, enojsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročni Prosveta stane za vse enako, za člana ali članice \$6.00 za eno leto ali \$1.20 za eno leto. Ker pa člani še plačujejo pri zasleditvi \$1.20 za eno leto, se jim šteje k naročnin. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je...
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in.....
2 tednika in..... 2.50	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik ali tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj nameriti upravnštvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravnštvu datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPI, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih član družine:

2)..... Čl. družina št.....

3)..... Čl. družina št.....

4)..... Čl. družina št.....

5)..... Čl. družina št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Pantelejmon Romanov: ŠTETJE OTROK

Po štetju živine, katere del so pozneje odpeljali, da jo zakoljejo, so prišli spet v vas moške, sklicali kmete in jim oznanili, da morajo napraviti seznam vseh otrok, ki niso še šoloobvezni.

Kmetje, ki so stali v šoli, temni in zakajeni kakor kakani kopalnici, so se nemo spogledali.

"Kaj? Otroke da popisujete?"

"Da, vpišemo jih v seznam," so odgovorili prišleci.

"Fuj za vrage!"

"Se na oni svet nas spravijo s svojimi novimi naredbami."

Vsi so se vznemirjeno pogledali.

"Zadnjič ste se spravili nad živino, zdaj pa hočete še otroke."

"Da, da, ljudje, zdaj nam mislijo vzeti otroke," se je oglašilo porogljivo iz množice.

Tujci, ki so imeli opravka s svojimi papirji, niso odgovorili.

"Ni sicer ravno rečeno, da nam jih bodo vzeli, toda od njih si lahko pripravljati na vse."

"Tako, zdaj se pa lahko lotimo seznama," je rekel eden izmed tujcev in vzel pri tem z mize malo papirja ter začel z nje čitati.

kor da bi se bali, da jim ne uide kaj pojasnila.

"... ki še niso dovršili petega leta posebej in oni pod sedmim letom zopet zase. Glede ostalih seznama ne rabimo. Ste razumeli?"

Vsi so molče obstali.

"V ostalem pa bomo hodili po hišah in jih tam popisovali, ker sicer vrag vedi, kaj vse bi napisali, česar nihče ne bi razumel. Sestaneš zaključujem."

"Oprostite mi, prosim, da vprašam, zakaj je to potrebno," je vprašal neki kramar, član vaškega sveta.

"Za statistične in pedagoške namene, potem pa pridejo nove odredbe," je rekel mož s papirjem, ne da bi se ozrl v kramarja, in začel potem, kakor kakšen sodnik, ki je pravkar razglasil sodbo, proti kateri ni nobene priziva, pobirati papirje, raztresene po mizi.

"Prišli boste spet in vzeli ... Kdaj le bo temu konec?"

"Tako, sedaj lahko greste, da takoj spravite v red otroke!"

Ko so prišle žene kmetov iz šole, so kot za stavo zdirjale po cestah s tako osuplimi obrazi, da so kmetje, vozeč se mimo na svojih cizah (dvokolnicah), ustavljali svoje konje in prestrašeno bulili naokoli, prav kakor da slišijo plat zvona.

"Čisto neumna sem in ne

vem, kaj naj z njim počnem," se je zaslišal ženski glas iz neke kočice.

"Da, človek nikdar ne ve, kje bodo koga ugriznili."

Ni še preteklo pet minut, ko so kmetice z navzdol zdrsnjenimi naglavnimi rutami planile v hiše in kočice, nato pa, noseč, — podobno kot pri požaru, ko rešujejo svoje imetje — nekaj v rokah ali pod pazduho, zopet ven. Iz hiš pa je nenehoma prodiral vpitje in vekanje majhnih otrok.

"Sedaj prihajajo!"

Ženske so pošvigale iz konopljišč, se postavljale k hišnim vratom, zadrževale sapo in pričakovale komisijo.

Ko je komisija, ki jo je spremljal kramar, prišla, razgrnila v neki hiši po mizi svoje papirje in hotela delati svoje zapiske, se je izkazalo, da je ta hiša brez otrok. Tudi v nadaljnjih hišah ni bilo niti enega otroka. Nekajkrat, toda zelo poredkoma, so našli večje otroke, stare dvanajst let.

"Kako je to, da nima tu nihče otrok?"

"Kako pa naj jih prehranjujemo? Najprej je bila vojna in potem ..."

"Toda, kdo se potem tamkaj dere?"

"To je pri sosedu, batjuška."

"Smešno: nihče v vasi nima